

Рівненський державний гуманітарний університет
Наукова бібліотека
Кафедра бібліотекознавства і бібліографії
Кафедра культурології

***БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО
ЗАКЛАДУ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ
ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ***

*Збірник матеріалів науково-практичної
конференції, присвяченої 65-річчю заснування
Наукової бібліотеки РДГУ 28 серпня 2009 р.*

Рівне-2009

УДК 027.7(477)
ББК 78.34(4Укр)
Б 59

Бібліотека вищого навчального закладу в умовах реформування вищої освіти України: досвід та перспективи [Текст]: зб. матеріалів наук.-практ. конф., присвяченої 65-річчю заснування Наукової бібліотеки РДГУ, 28 серп. 2009 р. / за ред.: С.Н. Грипич, Г.П. Семенюк. – Рівне: РДГУ, 2009. – 96 с.

Відповідальний за випуск:

Грипич С.Н. –
директор Наукової бібліотеки РДГУ

Рецензенти:

Кметь В.Ф. –
директор Наукової бібліотеки Львівського
Національного університету ім. І.Франка, голова
методичного об'єднання бібліотек ВНЗ Західного
регіону України, кандидат історичних наук, доцент

Жук В.М. –
зав. кафедри бібліотекознавства і бібліографії
Рівненського державного гуманітарного
університету, кандидат педагогічних наук, доцент

Збірник складений на основі матеріалів науково-практичної конференції, присвяченої 65-річчю заснування Наукової бібліотеки РДГУ. До нього увійшли тексти доповідей, в яких висвітлено різноаспектну діяльність університетської бібліотеки на сучасному етапі та окреслені перспективи на майбутнє.

Затверджено до друку науково-методичною радою РДГУ,
протокол № 4 від 21 травня 2009 р.

*Наукова бібліотека РДГУ
м. Рівне, вул. Остафова, 31*

УДК: 025.3:004

Н.Б. КОЛОМІЄЦЬ

завідуюча відділом Наукової обробки документів Наукової бібліотеки Рівненського державного гуманітарного університету

**ОРГАНІЗАЦІЯ І ТЕХНОЛОГІЯ
РЕТРОСПЕКТИВНОЇ КОНВЕРСІЇ
КАРТКОВИХ КАТАЛОГІВ В
ЕЛЕКТРОННІ**

Резюме. У статті аналізується робота з ретроспективної конверсії каталогів з карткової в електронну форму: досвід і перспективи.

Ключові слова: комп'ютерні технології, електронний каталог, ретроспективна конверсія.

Ретроспективна конверсія каталогів (ретроконверсія) – це перевід інформації, яка знаходиться на каталожних картках, в електронний запис певного формату. Тому ретроспективна конверсія і електронний каталог на масив нових надходжень – два взаємопов'язаних завдання.

Ретроспективна конверсія каталогів, які існують в картковій формі, в електронну форму проводиться для забезпечення їх доступності незалежно від місця знаходження користувача і часу звернення, забезпечення нових можливостей пошуку і збереження бібліографічних даних.

Основні обставини, які визначають важливість завдання ретроконверсії:

1) Каталоги існують у картковому вигляді, що не дає можливості забезпечити їх збереження. Загублена картка в каталозі означає втрату шляху до цього документу на полиці;

2) В електронній формі каталоги можуть бути доступні будь-якому користувачеві через локальну мережу Інтернет зі службового чи домашнього комп'ютера;

3) Пошук в картковому каталозі може здійснюватися тільки в одному напрямку, в залежності від порядку розстановки карток, в той час, як в автоматизованій базі даних користувачеві надається можливість знайти інформацію одночасно за різними характеристиками.

Паралельно із вводом нових надходжень до електронного каталогу, Наукова бібліотека РДГУ в 2005 році приступила до ретроспективної конверсії каталожних карток. Проблема переведу картового каталогу в електронну форму на сьогоднішній день є актуальною і важливою для бібліотеки.

У бібліотечній практиці прийнято розглядати три можливі способи конверсії картових каталогів:

- 1) Безпосереднє введення інформації через клавіатуру;
- 2) Імпортуння записів із зовнішніх джерел;
- 3) Сканування традиційних каталогів з подальшим переведенням графічних образів в текстові і форматування відповідно до прийнятого формату.

При виборі методу ретроконверсії потрібно враховувати певні можливості:

- 1) Наявність необхідного обладнання, коштів, програмного забезпечення для переведу каталогу в електронну форму;
- 2) Кваліфікацію бібліотечних працівників.

Проаналізувавши ці можливості, ми прийняли методичне рішення переводити картковий каталог в електронну форму з використанням технології ручного вводу. На сьогодні цей метод є найбільш розповсюдженим, хоча і вимагає великих затрат праці й часу.

Існує 4 варіанти вирішення проблеми ретроконверсії:

- 1) Суцільна переробка бібліографічних записів за генеральним каталогом;
- 2) Виділення пріоритетних тематичних розділів;
- 3) Послідовна обробка ретроспективи, що враховує час випуску або надходження літератури до бібліотеки;
- 4) Обробка ретроспективної літератури відповідно до запитів читачів з приводу конкретної літератури, що знаходиться у фондах бібліотеки.

На практиці кожен з цих методів має свої переваги і недоліки.

Так, повна переробка бібліографічних записів за генеральним каталогом проста в підготовці і реалізації. Основним недоліком цього методу є його висока трудомісткість, а при клавіатурному вводі – найбільш довгий шлях до створення електронного каталогу. При цьому, поруч з цінною літературою, опрацюванню підлягають бібліографічні записи, що відносяться до маловикористаної літератури. Введення в експлуатацію ЕК, що відображає весь генеральний каталог, може затягнутися на тривалий час.

Обробка ретроспективи відповідно до записів читачів є теоретично можливим засобом вирішення проблеми. Це дозволяє виділити блок літератури, яка найбільше використовується.

Переробка, що ґрунтується на виділенні пріоритетних тематичних розділів, дозволяє послідовно і оперативно створювати, а також вводити в експлуатацію каталоги окремих розділів.

Послідовна обробка ретроспективи, що враховує час випуску літератури (назад від часу початку систематичної автоматизованої обробки нових надходжень літератури) дозволяє вводити в експлуатацію всі розділи послідовно.

Цей метод найчастіше використовується в бібліотеках.

Науково-методична рада бібліотеки, оцінивши всі переваги і недоліки цих методів, прийняла рішення здійснювати ретроспективну конверсію з генерального систематичного каталогу, встановивши хронологічні рамки випуску видань - з 1995 до 2005 року.

Конверсії, в першу чергу, підлягають картки на книги і брошури.

Варто підкреслити, що не існує ідеального карткового каталогу, що в повній мірі відповідає завданням інформаційного пошуку в автоматизованому інформаційно-пошуковому режимі. Каталогна картка має недостатній об'єм інформації, інколи містить помилки в описі.

Тому в більшості випадків для правильного заповнення полів електронної бази даних необхідно тримати в руках джерело інформації. Каталогізатор працює безпосередньо з виданням і виконує його опис так, як і в процесі обробки нових надходжень. Каталогізація «з полиці» дозволяє створити більш якісний електронний каталог ретроспективи. Крім того, можливе редагування і доробка тих бібліографічних записів каталогу, що були зроблені на початкових етапах автоматизації.

Недоліком цього методу є невисока швидкість вводу інформації, порівняно з іншими методами, але якість обробки і широкі пошукові можливості мають перевагу. Такий метод ретроконверсії не потребує великих матеріальних затрат і додаткового залучення спеціалістів.

Попередньо триває підготовча робота, яка складається з кількох послідовних процесів. Працівники відділу наукової обробки документів ретельно відбирають картки для вводу в електронний каталог, при чому враховують хронологічні рамки, правильність бібліографічного опису, шифрів, сигл місцезнаходження документів. Тільки після цього каталогізатори беруть документи «з полиці» для уточнення, визначення ключових слів і вводу даних в електронний каталог безпосередньо з джерела.

Беручи до уваги специфіку нашого вищого навчального закладу, було прийнято методичне рішення, в першу чергу, ввести в ЕК психолого-педагогічну літературу.

На цей час об'єм ретроспективних документів, що занесені в базу даних ЕК складає близько 3 тисяч одиниць назв.

Досвід вітчизняних і закордонних спеціалістів підтверджує думку про необхідність цієї роботи для входження бібліотек в світовий інформаційний простір.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байтингер, Г.А. Этапы создания электронного каталога / Г.А.Байтингер, О.А.Дубовицкая, Н.О.Ильиных // Науч. и техн. б-ки.-2005.-№12.-С.36-42.
2. Вітушко, Н. Електронні інформаційні ресурси у сучасній бібліотеці / Н.Вітушко // Наук. праці Нац. б-ки України ім. В.І.Вернадського.- К., 2007.-Вип..18.- С.13-25.
3. Сукиасян, Э.Р. Конверсия каталогов: полемические заметки / Э.Р.Сукиасян // Библиотека.-2001.-№7.-С.14-17.
4. Трифонова, Е.Е. Ретроспективная конверсия библиотечных каталогов: [электронный каталог] / Е.Е.Трифопова // Библиотека.-2005.-№2.-С.45-50.
5. Фісенко, Л. Автоматизована бібліотечно-інформаційна система Національної бібліотеки Білорусі / Л.Фісенко // Бібл. вісн.-2008.-№2.-С.24-26.

З М І С Т

Грипич С.Н.

НАУКОВА БІБЛІОТЕКА РДГУ В УМОВАХ
РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ 3

Поліщук С.М.

КОНЦЕПЦІЯ КОМПЛЕКТУВАННЯ ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ
ВНЗ У СВІТЛІ ВИМОГ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ 21

Пізюта В.Г.

СПЕЦИФІКА ОБЛІКУ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ
ФОНДІВ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ: ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ.
(З ДОСВІДУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РДГУ) 29

Коломієць Н.Б.

ОРГАНІЗАЦІЯ І ТЕХНОЛОГІЯ РЕТРОСПЕКТИВНОЇ
КОНВЕРСІЇ КАРТКОВИХ КАТАЛОГІВ В ЕЛЕКТРОННІ 33

Ковальчук Л.В.

ІНФОРМАЦІЙНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ – ВАЖЛИВА
СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ БІБЛІОТЕКИ ВНЗ 37

Трачук Л.Ф.

ФОРМИ БІБЛІОГРАФІЧНОГО ІНФОРМУВАННЯ
В ЕЛЕКТРОННОМУ СЕРЕДОВИЩІ 44

Остапчук Ю.А.

КРАЄЗНАВЧІ КАТАЛОГИ І КАРТОТЕКИ –
ВАЖЛИВА ІНФОРМАЦІЙНА СКЛАДОВА
ДОВІДКОВО-БІБЛІОГРАФІЧНОГО АПАРАТУ
БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 53

Панай О.В.

РОЗРОБКА МЕРЕЖЕВИХ ДОДАТКІВ 62

Романуха З.В.

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО
ОБСЛУГОВУВАННЯ В БІБЛІОТЕКАХ ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ 67

Семенюк Г.П.
НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ОДИН
ІЗ ЧИННИКІВ УДОСКОНАЛЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ РІВНЕНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 71

Лавренюк Т.С.
БІБЛІОТЕКА ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ
ЯК КУЛЬТУРНИЙ ТА НАУКОВИЙ ОСЕРЕДОК 77

Зінчук С.М.
КНИГА І ЧИТАННЯ ЯК ЗАСОБИ
НАВЧАЛЬНО-ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
СТУДЕНТІВ РІВНЕНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО ГУМАНІТАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 82

Граб О.В.
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА РДГУ У СИСТЕМІ
ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ
СПЕЦІАЛЬНОСТІ „КУЛЬТУРОЛОГІЯ” 87

Наукова бібліотека
Рівненського державного гуманітарного університету

Технічний редактор та коректор
Інна Попик

Комп'ютерна верстка
*Інни Попик,
Олексія Поліщука*

Дизайн
*Олексія Поліщука,
Дмитра Мосурця*

*Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету
33028, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12*